

“धादिङ जिल्लामा प्रचलित गाउँखाने कथाको सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण”

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
स्नातकोत्तरतह (एम.ए.) द्वितीय वर्षको दशौं पत्रको
प्रयोजनार्थ प्रस्तुत गरिएको
शोधपत्र

शोधकर्ता :

जनार्दन नेपाल

एम. ए. दोस्रो वर्ष

क्याम्पस रोल नं. २९२

परीक्षा रोल नं. - २८०६२३

त्रि.वि.दर्ता. नं. ९-२-३७५-६-२००४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
केन्द्रीय विश्वविद्यालय क्याम्पस
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०७१

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर काठमाडौं

सिफारिस-पत्र

त्रि.वि. मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह (एम्. ए.) दोस्रो वर्षको दशौं पत्र अन्तर्गत लोकसाहित्यका विषयका निमित्त शोधकर्ता जनार्दन नेपालद्वारा स्वतन्त्ररूपमा तयार पारिएको “धादिङ जिल्लामा प्रचलित गाउँखाने कथा सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण” विषयक शोधपत्र मेरो प्रत्यक्ष निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो निजको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र यस शोधलाई अन्तिम मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु।

प्रा. डा. मोतिलाल पराजुली
शोध निर्देशक
केन्द्रीय क्याम्पस, नेपाली विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

मिति : २०७१।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
केन्द्रीय विश्वविद्यालय क्याम्पस
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौ

स्वीकृति-पत्र

तपशिलका हामी मूल्याङ्कनकर्ताहरुले त्रि.वि. सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह (एम. ए.) दोस्रो वर्षको दशौं पत्र अन्तर्गत लोकसाहित्यका विषयका निमित्त शोधकर्ता जनार्दन नेपालद्वारा स्वतन्त्ररूपमा तयार पारिएको “धादिङ जिल्लामा प्रचलित गाउँखाने कथा सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण” विषयक शोधपत्र मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरेका छौं ।

मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	मूल्याङ्कन कर्ताहरु	पद	हस्ताक्षर
१			
२			
३			

मिति : २०७१।

कृतज्ञता

धादिङ जिल्लामा प्रचलित गाउँखाने कथाको सङ्कलन र वर्गीकरण शीर्षकमा शोधपत्र मैले तयार पारेको हुँ । यो शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा अति व्यस्त हुँदा हुँदै पनि आफ्नो अमूल्य समय उपलब्ध गराई मलाई प्रत्येक कदम कदममा कति भण्ण्ट र दिग्दार वा भर्को नमानी थप प्रदर्शन गर्दै कुशल निर्देशन गर्नु हुने आदरणीय गुरु डा. मोतिलाल पराजुलीप्रति हार्दिक कृतज्ञा प्रकट गर्न चाहन्छु ।

प्रस्तुत शोध विषयमा शोकार्य गर्न अवसर जुटाउने नेपाली केन्द्रीय विभाग तथा विभागीय प्रमुखप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शोधपत्र तयार गर्ने कार्यमा आफ्नो कार्य व्यस्ततालाई परवाह नगरी अमूल्य समय निकालेर समयमा नै गाउँखाने कथाहरू भन्ने सम्पूर्ण महानुभावहरू र गाउँ खाने कथा सङ्कलन गरेर पठाउने मेरो आदरणीय गुरुहरू एवम् साथीहरू प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यसरी नै आर्थिक र व्यवहारिक समस्यासँग संघर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थासम्म ल्याईपुऱ्याई सहयोग गर्ने मेरो पूज्यानीय पिता ओमप्रसाद नेपाल र स्वर्गीय माता देवकी नेपालप्रति म आजीवन ऋणी छु । यसै गरी यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आफ्नो कडा मेहनत र परिश्रम खर्चेर सहयोग गर्ने जीवन संगिनी शारदा नेपाल, हजुरआमा मालकुमारी दुवाडी, भाई हरिशरण नेपाल, बहिनीहरू एशोदा नेपाल र भवानी नेपाललाई पनि स्मरण गर्न चाहन्छु । यसै गरी प्रस्तुत शोध कार्यमा प्रत्यक्ष र परोक्ष रूपमा सहयोग गर्नुहुने मेरो सम्पूर्ण साथीहरूलाई र शोधपत्रको पाण्डुलिपिलाई यथासम्भव शुद्धताका साथ टड्कन गरी प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने मेरा मित्र द्रोणप्रसाद दुवाडीप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. नेपाली विभाग कीर्तिपुर समक्ष पेश गर्दछु ।

मिति २०७१

जनार्दन नेपाल

विषय सूची

क्र.स.	शीर्षक	पृष्ठ
	पहिलो परिच्छेद शोधपत्रको परिचय	
१.१	विषय परिचय	१
१.२	समस्या कथन	२
१.३	शोधकार्यका उद्देश्यहरू	२
१.४	पूर्वकार्य समिक्षा	२
१.५	शोधकार्यको औचित्य	६
१.६	शोधकार्यको सिमाङ्कन	६
१.७	शोध विधि	६
१.८	शोधपत्रको रूपरेखा	७
	परिच्छेद : दुई	
१.	गाउँखाने कथाको परिचय	८
२.	गाउँखाने कथाका विशेषताहरू	१२
२.१	बौद्धिकता	१२
२.२	प्रतीकात्मक	१२
२.३	संक्षिप्तता	१२
२.४	मनोरञ्जनात्मकता	१२
२.५	खिरिलोपन	१२
२.६	पारम्परिकता	१२
२.७	परिवर्तनशीलता र गतिशीलता	१२
२.९	सरलता र सहजता	१२
२.१०	रचनाकारको अज्ञातता	१३
२.११	प्रश्नोतरात्मक अभिव्यक्ति	१३
२.१२	रूपकात्मकता/उपमानमुलकता	१३
२.१३	निरर्थक शब्दको समावेश	१३
२.१४	उत्तरको रुढता	१३
२.१५	प्रश्नोताको हाँक	१४
२.१६	कल्पनाशीलता	१४
३.	गाउँखाने कथाका तत्वहरू	१५
३.१	कथ्य वा वर्ण्यविषय	१६
३.२	अङ्को वा प्रश्न	१६
३.३	उत्तर वा अर्थ	१६
३.४	भाषा	१६
३.५	कथन ढाँचा शैली	१७
३.६	उद्देश्य	१७

४. गाउँखाने कथाको वर्गीकरण	१७
४.१ रूप र संरचनाको आधारमा गाउँखाने कथा	१८
५. गाउँखाने कथाको अध्ययन परम्परा	२७
५.१ प्रारम्भिक चरण : शुरुदेखि १९५२ सम्म	२९
५.२ माध्यमिक चरण १९५३ देखि २०३८ सम्म	२९
५.३ आधुनिक चरण	३१
६. निष्कर्ष	३२

परिच्छेद : तीन

धादिङ जिल्लामा प्रचलित गाउँखाने कथाको सङ्कलन

३.१ कथा सङ्कलन क्षेत्रको परिचय	३३
३.२ सङ्कलित गाउँ खाने कथाहरू	३३

परिच्छेद : चार

धादिङ जिल्लामा प्रचलित गाउँखाने कथामा समाज र संस्कृतिको चित्रण

४.१ विषय प्रवेश	६९
४.२ गाउँखाने कथामा प्रकृति वा विश्व ब्रह्माण्ड चित्रण	७०
४.३ गाउँखाने कथामा पशुपन्छी र जीवजन्तुको चित्रण	७३
४.४ गाउँखाने कथामा मानव र मानवका अंग प्रत्यङ्ग सम्बन्धी चित्रण	७४
४.४ गाउँखाने कथामा प्राकृतिक वनस्पतिको चित्रण	७६
४.५ गाउँखाने कथामा कृषिजन्य वनस्पतिको चित्रण	७८
४.६ गाउँखाने कथामा परम्परागत वस्तुको चित्रण	८०
४.७ गाउँखाने कथामा वैज्ञानिक आविष्कारका वस्तुको चित्रण	८१
४.८ गाउँखाने कथामा आजीविका सम्बन्धी वस्तुको चित्रण	८४
४.९ गाउँखाने कथामा भेषभूषा र आभूषण सम्बन्धी वस्तुको चित्रण	८७
४.१० गाउँखाने कथामा खाद्यपदार्थको चित्रण	८९
४.११ गाउँखाने कथामा कार्य व्यपारको चित्रण	९२
४.१२ गाउँखाने कथामा समाज र संस्कृतिको चित्रण	९४
४.१३ निष्कर्ष	९६

परिच्छेद : पाँच

उपसंहार

५.१ धादिङ जिल्लामा गाउँखाने कथाको प्राप्ति	९८
५.२ निष्कर्ष	९९
सन्दर्भ ग्रन्थ सूची	